

מבוא

נושא העבודה: **השוואת דמות פרספונה ואיננה במיתוסים "ירידת איננה לשאול" ו"המנון ההומרי לדמטר".**

עבודה זו תבקש לבחון את הקול הנשי ואת תיאור דמות האישה, במיתוסים מכוונים של תרבות קדם-דמטר, איזיס ואיננה קשורים כולם למחזורים חקלאיים. אף על פי שאיננה נקראת אלת אהבה ומלחמה, ואיזיס היא אם אלוהית, המיתוסים שלהם דומים. המיתוס הגדול של איננה שייך לעולם השאול השומרי. זה מביא גם למחזורים עונתיים במיתוסים אלה. בסופו של דבר, איננה גורמת לבעלה דומוזי לתפוס את מקומה בעולם התחתון כאשר הגיע הזמן שלה ללכת, וחזרתו שוב הוא זה מה שנותן לה שמחה ומחזיר את האביב לארץ. גם במיתוס של דמטר שמחת האיחוד שלהם קשורה ישירות למחזורית של הטבע. המיתוס של איננה הוא מיתוס קדום יותר והוא שייך לתרבות השומרית העתיקה. המיתוס של דמטר הוא מאוחר יותר ומתארך למאות השביעית עד לחמישית לפני הספירה.

בין המיתוסים העתיקים ביותר יש להדגיש האגדות היווניות והשומריות המעלות נושאים החדים ומסובכים. בדרך כלל במיתוסים נקלט יחס של עמים קדומים למושגים שונים, נתפסת התרבות שלהם והסתכלות על החיים. אנו יכולים להתוודע מעולם העתיק של שומריים ויוונים והכי חשוב להתקרב לפילוסופיה שלהם באמצעות ההיכרות המיתוסים שבהם הדמויות הראשיות, בדרך כלל, אלוהיות. כל אלוהות והאפוס שלו הם ההתגלמות הרעיון של עמים לגבי קונוי התנהגות שונים, כשם שכל אלוהות היא חסות לאחת או יותר מהתכונות הטמונות באנשים. יתר על כן, במיתולוגיה של אומות העתיקות קיים קשר עדין בין חסות האלים של תכונות אנושיות ותופעות בטבע.

שאלת המחקר של עבודה זו תהיה:

"כיצד באה לידי ביטוי הדימוי הנשי במיתוסים ירידת איננה לשאול והמנון ההומרי לדמטר" ?

על מנת לענות על שאלת המחקר אערוך את המבנה הבא. ראשית, הפרק הראשון יתאר את המיתוס של ירידת איננה לשאול. העיסוק בפרק זה יהיה במוטיב הנשיות ודרך תיאור הנשיות במיתוס זה. הפרק השני יעסוק במיתוס של דמטר ויתאר את דימוי הנשיות של דמטר ושל פרספונה במיתוס זה. לבסוף אערוך תיאור אשר יעמוד על הדומה ועל השונה בתיאור הנשיות של שתי המיתוסים. נושא זה חשוב ומעניין מאחר ובעולם שלנו היום אשר מבקש לשים דגש רב יותר על מעמד האישה, ביאור של תיאור העבר לגבי הנשים חשוב להבנת העבר לעומת העתיד. האם בעבר תיאור הנשים היה פטריארכלי מובהק או שמא היו כבר אז סימנים לתפיסה אחרת של דמות האישה.

המנון ירידת איננה לשאול¹

איננה הייתה אלה שומרית שנודעה בתארים שונים כמו מלכת השמיים והארץ, אלת האהבה ואלת המלחמה. בתרבות המסופוטמית הייתה איננה הפטרונית של העיר "אורוק". פירוש השם שלה בשומרית הוא מלכת השמיים והיא נחשבת לאחראית על הפריון ועל התבואה של האנושות. איננה היא האלה החשובה ביותר במיתולוגיה השומרית, מצד אחד היא אלת האהבה והפריון אולם מצד שני היא אלת המלחמה אשר מייצגת את המוות. הדואליות הזו היא מאפיין מובהק של האלה כפי שהיא מופיעה במיתולוגיה השומרית (Lafayette, 2015).

מיתוס הירידה לשאול

מיתוס זה מתאר את הירידה של איננה אל השאול. הסיפור נפתח עם הרצון של איננה לרדת לשאול כדי לבקר את תמוז, ולקחת את השלטון על השאול מידה של אחותה, ארשכילג שהיא אלת המוות. לקראת המסע היא לומדת את חוקי השאול ולאחר מכן עוטה עליה בגדים נאים ויוצאת לעבר השאול. היא מתכננת את מסעה ולא חוששת מפני כוחה של אחותה. איננה יורדת לשאול ועוברת דרך שבעה שערים. אחותה דורשת כי בכל שער שהיא עובדת היא תוריד בגד או תכשיט מסוים וכך תוותר על כוחה היחסי ותעמוד עירומה ומבוישת אל מולה. איננה הובלה ערומה למועצת השאול אשר גוזרת את דינה שהוא גזר דין מוות (Lafayette, 2015).

אחותה נתנה בה את עין המוות אשר הופכת אותה לגופה חסרת חיים. לאחר כמה ימים כשהיא לא חזרה התעלמו מכך האלים למעט האל אנכי שהוא אל החוכמה. הוא בורא שני יצורים המסוגלים לחדור אל השאול ומעניק להם יכולת להשיב את איננה מן השאול. הם מצליחים להוציא את גופתה של איננה ומחיים אותה. לפי חוקי השאול, עליה למצוא מחליף בשאול או שהוא תצטרך לחזור לשם. היא מחפשת מועמד מתאים אולם חסה על כל מי שהיא רואה. לבסוף היא רואה כי בעלה, האל דמוזי, ממשיך בחגיגות בימי העדרה. היא כועסת עליו מאוד ונותנת בו את עין המוות. דמוז נמלט ולבסוף נתפס. איננה חסה אליו וקובעת כי הוא יחלוק את הזמן בשאול עם אחותו, חצי שנה כל אחד (גבאי וייס, 2003).

המסר העיקרי של הסיפור הוא לא ניתן למנוע את המוות או להחזיר את החיים מן המוות. מיתוס זה מבטא גם את המחזוריות של הטבע. בנוסף המיתוס מתאר את הנחישות ואת האומץ של האלה איננה שמבקשת ללכת אל עולם השאול ולחזור לעולם החיים, משימה שהיא כמעט בלתי אפשרית. זהו למעשה מסעה של אלה המנסה להחזיר את השלטון שלה ולאחד את החיים עם המוות (שפרה, 2012). בתרבות השומרית היו טקסים רבים עסקו במותו של דמוזי² והמיתוס היה בעל משמעות רבה בתרבות השומרית העתיקה. מיתוס זה הגיע במספר עותקים במחצית הראשונה של האלף השני לפני הספירה. תיאור השאול תואם את תיאור השאול במיתוסים אחרים במספר מאפיינים

¹ הובא על ידי: גבאי וייס, 2003

² גם בספר יחזקאל מתאר הנביא את הטקס הזה ומוחה על כך שנשים יהודיות מבצעות אותו מידי שנה.